

Norden inifrån och utifrån

Vem tillhör Norden?

Detta är det sista numret av *Nordicom-Information* i sin nuvarande form. Tidskriften startades 1979 som ett nyhetsbrev för att sprida information om medieforskning i de olika nordiska länderna, ofta i form av omfattande rapporter eller forskningsöversikter, och utvecklades så småningom till en vetenskaplig tidskrift skriven på skandinaviska språk. Sedan 2015 har tidskriften kommit ut i form av en akademisk tidskrift med tematiska nummer riktad till en bredare publik i tredje uppgiftens anda. Som en produkt av papperstidsåldern har tidskriften fyllt sin plats i nästan 40 år.

I dagens digitaliserade samhälle finns det många andra möjligheter att fylla denna uppgift – att sprida information om och analysera, reflektera och debattera kring ny nordisk medieforskning. Vi vet inte fullt ut vilka former vår kommunikation och samverkan kommer att utvecklas till, men vi vet en sak: den nordiska tankens betydelse kommer inte att minska.

Därför har vi valt Norden som tema för det sista numret av *Nordicom-Information*. Vi vill låta röster inifrån och utifrån Norden komma till tals. Vi tittar på det som håller ihop oss, och följer upp med nyanserna, de små skillnaderna som finns i de olika nordiska kulturerna. Vi avslutar med att fråga vilka gränser det finns inom Norden: vilka tillhör Norden, vilka exkluderas, och vilka måste anstränga sig för att komma in i gemenskapen.

Den nordiska forskarfamiljen

När man tänker på ordet ”nordisk” så associerar man gärna till ord som är varma och positivt laddade: samarbete/samarbejde/sam-

arbeid, genskaps/fælleskab/felleskap, grannskap/naboskap/nabolag. Inte helt oväntat brukar många nordiska medieforskare känna sig som en del av en stor familj, ”den nordiska familjen”, som har mycket gemensamt, både på gott och ont som brukligt är i familjer.

I studierna som producerats i denna familj har ”den nordiska modellen” – både medie- och välfärdsmodellen – upptagit en central plats, i synnerhet i samhällsvetenskapligt orienterad forskning. Istället för att bidra till denna pågående debatt, vilket säkert fler medierelaterade forskningsprojekt och -publikationer kommer att göra, har vi i detta nummer valt ett mera pragmatiskt och kommunikationsbaserat tillvägagångssätt. Den nordiska gemenskapen bygger till en stor del på gemensam språkförståelse. När man granskar den nordiska kulturella ekonomin så tycker vi att mycket leder till språket – språken håller grupper ihop och drar dem isär. Därför står språket i fokus i detta nummer.

Ett konkret exempel på språkets betydelse i det nordiska forskarsamhället är att om en dansk, finlandssvensk, norsk eller svensk forskare skriver en vetenskaplig framställning på sitt eget modersmål blir hen omedelbart förstådd och mottagen i minst fyra olika länder. Om däremot en finsk- eller isländsktalande forskare gör det, när hen en mycket mer begränsad krets. I värsta fall tas det inte ens hänsyn till artiklarna i de transnationella vetenskapliga utvärderingarna.

Under trycket av internationalisering blir då språkvalet lätt för icke-skandinaviska forskare: med engelskan når man ju hela världen. Som konsekvens känns det nordiska området som en mindre relevant mellanzon, eventuellt inte värd att satsa på och anstränga sig för.

Ömsesidig internordisk språkförståelse är ingen självklarhet idag, vilket framgår av artiklar i detta nummer. En ny generation nordbor föredrar ofta engelska som ett mera korrekt och icke-exkluderande alternativ.

Samtidigt har det ändå ett stort värde för den nordiska gemenskapen att försöka förvalta och utveckla blandspråket skandinaviska som kommunikationssätt. Så är vi där igen: Norden är ett språkområde och eftersom språk är kulturbärare handlar det även om identitetsarbete, både för individer och i forskningen. De lingvistiska likheterna möjliggör nära samverkan, även om det bara handlar om passiv förståelse av varandras språk.

Jämförelser med referenser

Mediemodellen, utbildningssystemet och de professionella kulturerna har det förvisso forskats på ur ett komparativt nordiskt perspektiv. Komparativitet är dessutom en ökande trend i medie- och kommunikationsforskningen – för att kunna förstå sig själv och inse vad som är unikt måste det finnas jämförelse- och referenspunkter.

Under arbetet med detta nummer har det slagit mig att trots en lång tradition av sam-

verkan vet vi nordbor inte alltid så mycket om varandra. I breda globala sammanhang diskuteras de nordiska länderna ofta som en grupp och skillnaderna försvinner. Alltför sällan överskrider komparativiteten nations-, språk- och kulturgränserna. Många transnationella forskningsinsatser – vilket även gäller för antologier Nordicom har givit ut – bygger på att länderna granskas var för sig. Djupgående jämförande forskning förutsätter tidskrävande insatser för att systematiskt samla in och bearbeta information för att den ska bli jämförbar. Mät- och insamlingsinstrument har inte alltid standardiserats mellan länderna.

Detta bör också tolkas som en inspirerande utmaning för medieforskare, analytiker och alla som är intresserade av medieforskning. Komparativ forskning och forskningsbaserade jämförande inblickar behövs, och vi är långt ifrån färdiga med det arbetet. Vi hoppas att vi kan stödja detta jämförande arbete i fortsättningen, i nya moderna former.

Vi tackar våra läsare och vänner och hoppas på livlig samverkan på andra plattformar.

Göteborg i november 2018

Maarit Jaakkola